

De Morgenster 19 mei 2019
Thema: 'De seizoenen van het leven'

5^e zondag van Pasen

Seinstraat 2, 1223 DA Hilversum

ORDE VAN DIENST

Zingen: 'Rond het licht dat leven doet' [287] *couplet 1, 2 en 5*

Groet en bemoediging

Drempelgebed

Zingen: 'Neem mij aan zoals ik ben' [833]

Gebed om ontferming, besloten met het **zingen** van lied 837, *couplet 3*

Glorialied: 'Lof zij de Heer, de almachtige koning der ere' [868]

Gesprek met de kinderen, besloten met het zingen van **lied 288:** 'Goedemorgen, welkom allemaal'

Eerste schriftlezing: Psalm 90: 1-12

Zingen: 'Een mens te zijn op aarde' [807], *couplet 1, 2 en 3*

Epistellezing: 1 Corinthiërs 3: 1-6

Antwoordpsalm: 98, *couplet 3*

Evangelielezing: Lucas 22: 24-27

Acclamatie na de lezingen: 339a

Overweging

Zingen: 'Mensen, wij zijn geroepen om te leven' [827]

Dankgebed, voorbeden, stil gebed en Onze Vader

De voorbeden worden beantwoord met een gezongen *Heer, onze God wij bidden U verhoor ons* [Lied 367 e]

Mededelingen en inzameling van gaven onder orgelspel

Slotlied: 'O grote God die liefde zijt' [838], *couplet 1 en 3*

Zending en zegen

Voorafgaand aan de overweging vindt er een interactief moment plaats rond de volgende drie 'tegeltjeswijsheden'

1. *Leven is 'levenslang leren'*
2. *De wijsheid komt met de jaren*
3. *De tweede levenshelft biedt minstens zoveel als de eerste helft*

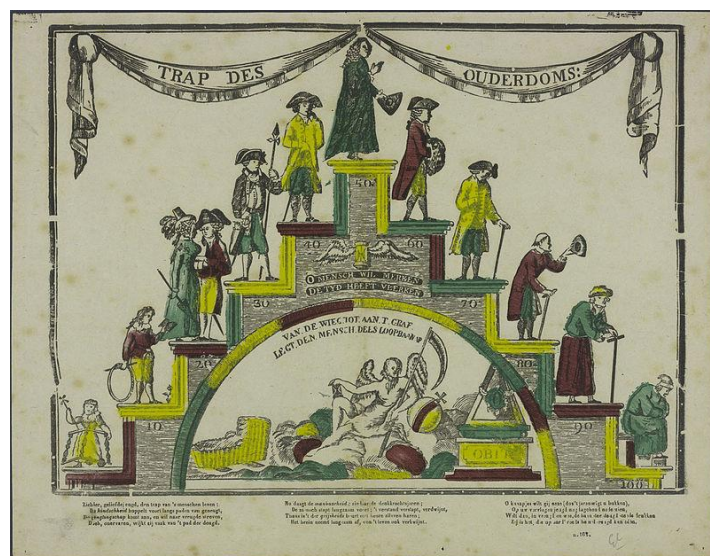
Overweging

Het gebeurt niet vaak dat het thema van een dienst je als voorganger dwingt om met een persoonlijke plaatsbepaling te beginnen. Maar op deze morgen kan het eigenlijk niet anders. Het thema van de dienst is 'de seizoenen van het leven'. Dat roept het beeld op van mensen die in de lente zijn, in zomer, herfst of winter. Waar sta ik zelf dan? Want dat zal vast kleuren hoe ik aan dit onderwerp begin, nietwaar. Dan is het alleen maar eerlijk om te zeggen: inderdaad: als je zoals ik een flink eind in de vijftig bent, dan ben je echt in een andere fase dan toen je bijvoorbeeld midden twintig was. En het kan niet anders of het heeft invloed op hoe ik vanmorgen met dit onderwerp om zal gaan.

De inzet van de dienst is psalm 90, en dan vooral dit vers: *Zeventig jaar duren onze dagen, of tachtig als wij sterk zijn. Het beste daarvan is moeite en leed, het gaat snel voorbij en wij vliegen heen.*

Die woorden maken misschien een wat sombere indruk, of ze zijn gewoon realistisch, dat kan natuurlijk ook. Ikzelf ben in elk geval erg blij dat ze even later worden gevolgd door deze prachtige woorden van wijsheid: *Leer ons zo onze dagen te tellen dat wijsheid ons hart vervult.*

Bewust kiest de psalmdichter er voor om niet te spreken in termen van jaren, maar in termen van *dagen*. Die dagen kun je *tellen*. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen zorgen. Het is een soort mindfulness avant la lettre, om de *dagen* als eenheid te nemen. Hoe zeer je ook moet toeleven naar iets dat verder weg is, een bepaalde deadline bijvoorbeeld, probeer vooral ook te leven van *dag tot dag*. Een wijs woord uit een eeuwenoude psalm, een woord dat niets van zijn actualiteit heeft ingeboet.

Maar vanmorgen willen we toch ook breder kijken. Als we al die afzonderlijke dagen optellen, dan komen we ook uit bij jaren die geleefd zijn, of zelfs complete seizoenen van het leven. Hoe bewegen we ons daarin? Wat doet het met ons dat de lente echt anders dan de winter?

We leven in een cultuur waarin jeugd en energie hoog gewaardeerd worden. Een cultuur waarin de tweede helft van het leven vaak wordt geassocieerd met afbraak, verval. Vanmorgen wilde ik daar een tegengeluid tegenover zetten. Vanmorgen sluit ik aan bij een spirituele school die spreekt in termen van eerste helft en tweede helft, en die wil laten zien dat we in de tweede helft juist vaak ook bestemming kunnen vinden.

De vraag komt dan meteen op: wanneer eindigt dan de eerste helft en begint de tweede? Het antwoord daarop is dat dat per persoon verschilt. Er zijn jongeren die al heel veel wijsheid van de tweede helft in zich hebben, en er zijn ook mensen van ver boven de zeventig die nog steeds in de eerste helft zitten. Alles kan dus.

Er zijn verschillende metaforen voor de eerste en tweede helft, bijvoorbeeld beginners en gevorderden, letter en geest, morgen en avond.

In de eerste helft ontdekken we hoe het zit met onze identiteit. Wie ben ik eigenlijk? Wat is mijn buitenkant?
In de tweede helft ontdekken we wat er binnen in ons is.

De eerste helft van ons leven is als het ware het schrijven van de tekst van ons leven. We schrijven door ons handelen, door wat we doen en laten als het ware een document over onszelf: dit ben ik.

In de tweede helft komen we er misschien aan toe om van een afstand naar die tekst, naar onszelf te kijken. Dan schrijven we minder nieuwe tekst maar gaan we eerder een *commentaar* op onze tekst schrijven.

We gaan naar onszelf kijken met mildheid, misschien ook met milde zelfspot. Die is niet langer bedreigend, want we hebben inmiddels geleerd dat bij die tekst van ons eigen leven ook de schaduw hoort. Dat zijn al die dingen die ik liever weg zou willen stoppen, waarvan ik soms zou wensen dat ze er niet zijn maar die er toch zijn.

In de eerste helft van ons leven zijn we druk bezig met het opbouwen van ons ego. En we denken dat we daar ons thuis vinden, terwijl we dan misschien ver van huis zijn, ver van wie we eigenlijk zijn.

In de tweede helft hebben we geleerd dat we het ego ook moeten loslaten, en dat er zo ook ruimte voor God komt.

Tot onze verrassing vinden we dat we pas echt thuiskomen als we ons ego durven los te laten – en dat God daar op ons heeft staan wachten zoals de Vader uit de gelijkenis van de verloren zoon heeft staan wachten op zijn zoon.

In de eerste helft van ons leven gebruiken we religie vooral om duidelijkheid te krijgen. We houden van de Tien Geboden, we vinden het fijn om te weten wat wel en niet mag. We klampen ons vast aan regels en wetten.

In de tweede helft vinden we ook iets anders in religie: we ontdekken een genade die vooraf gaat aan al ons handelen. De tweede helft is er een van loslaten, van het vinden van een nieuwe zekerheid.

In de eerste helft van ons leven geldt: verlies is verlies. Zwakheid is zwakheid.
In de tweede helft geldt: verlies kan ook winst zijn. Zwakheid kan ook kracht zijn.

In de eerste helft van ons leven denken we in opposities: wit staat tegenover zwart.
Er is geen grijs tussengebied.

In de tweede helft gaan we inclusief denken. Misschien zijn er oversteekplaatsen tussen wit en zwart.

Misschien mis ik delen van de werkelijkheid als ik alles in tegenstellingen zie. Ja, zelfs gaan we het aandurven om te leven met contradicties.

In de eerste helft denken we in verschillen en in sjablonen: als je een man bent dan mag je niet huilen, als je een Rooms-Katholiek bent dan mag je niet de eucharistie delen met mensen die niet Rooms-Katholiek zijn, etc. Het zit in instituties ingebakken dat je vooral van de eerste helft bent, want je wilt je onderscheiden.

Als je opgroeit dan heb je het nodig dat je het verschil maakt – letterlijk. Dat je je onderscheidt. Je wilt laten zien: dit ben ik: dit kan alleen ik. Als je de grenzen daarvan hebt leren kennen dan komt er iets anders: dan ga je je verbazen over alle dingen die je gemeenschappelijk hebt met alle anderen.

En als je als instituut het lef hebt om ook denken van de tweede helft toe te laten dan zou ook in de kerk de avondmaalstafel inclusief kunnen worden. Want in de verhalen over Jezus die aan zijn tafel zondaars en tollenaars nodigde herkennen we de inclusiviteit ten top: Jezus maakte het verschil door op essentiële momenten geen verschil te maken.

Je kunt het ook anders zeggen: in het denken van de eerste helft zeggen we vaak 'neen': 'Jij hoort er niet bij'. 'Jij bent van een ander volk of een ander geloof, dus jou ontmoet ik niet'.

In het denken van de tweede helft zeggen we minder 'neen' en meer 'ja'. Zoals Paulus zegt in 2 Corinthiërs 1:20: Jezus belichaamt het 'ja' van God. In Jezus is het allemaal ja, allemaal genade, allemaal geschenk, allemaal vrijheid.

Dit raakt ook de politiek. Komende week zijn er Europese verkiezingen. Na een periode van bloei van de gedachte van gemeenschappelijkheid zie je nu aan alle kanten dat mensen ook politiek de verschillen willen benadrukken. Een nieuw spook van nationalisme waart door ons oude werelddeel. Dit is regressie, terugval.

In de eerste helft denken we dat we al onze kaarten moeten zetten op vooruitgang, groei, succes. We zijn de hele tijd bezig om de wereld te winnen, maar verliezen intussen onze ziel

In de tweede helft weten we dat het tragische bij ons leven hoort – ja dat we daarin kunnen overleven en dat we zelfs kunnen groeien als we leren omgaan met het tragische, ja dat we daar God zullen ontmoeten.

Als we zo ver zijn dan hebben we met Gods hulp eindelijk de kracht om ons niet langer met een ander te vergelijken.

Als je de brieven van Paulus leest dan lees je dat veel van zijn gemeenteleden bezig waren met een soort competitie: wie is het meest religieus? Wie heeft de meeste en de diepste spirituele ervaringen?

Aan dat soort mensen kon Paulus alleen maar melk geven, geen vast voedsel. Die mensen in Corinthe namen de hun omringende competitieve cultuur mee naar de gemeentesamenkomsten, en zo viel de gemeente uiteen, in kleine groepjes.

Dat is allemaal denken van de eerste helft.

Dat is ook te vinden in de evangeliëlezing, waar de leerlingen NB vlak voordat Jezus gearresteerd zal worden nog gaan kissebissen over de vraag wie van hen de belangrijkste is.

Ik wil hetzelfde tot slot nog op een andere manier zeggen: werkelijk leven in wat ik steeds 'de tweede helft' noemde heeft in zekere zin de trekken van weer als een kind worden.

Een kind namelijk dat zich nog kan toevertrouwen, een kind dat het goed vindt zoals het is en dat nog niet bezig is met meer en minder, met de race naar succes.

Maar het is geen terugkeer naar de simpele naïviteit van een kind.

je bent volwassen, je bent geen kind meer.

Wat je hebt is een nieuwe naïviteit, een die gevoed is door levenswijsheid, één die in staat is om te leven met tegenstellingen.

De filosofen noemen dat: de 'tweede naïviteit'.

Een kerk waar we op een volwassen manier met elkaar omgaan zou ons allen moeten helpen om te gaan van de eerste naar de tweede naïviteit.

Om écht volwassen te worden in het geloof, maar met behoud van het vertrouwen van een kind.

Daarover staat een prachtig lied in het liedboek, nummer 782, dat ik nu tot slot deels citeer:

- . *Het koninkrijk is voor een kind dat zorgeloos speelt
en dat zich in de wereltijd nog niet verveelt;
en ieder die eenvoudig wordt, een kind gelijk,
die heet de Here Jezus welkom in zijn koninkrijk;*

- . *De mensen willen macht en eer en voeren strijd
en vroeg of laat ontdekken zij: 't is ijdelheid;
maar ieder die eenvoudig wordt, een kind gelijk,
die heet de Here Jezus welkom in zijn koninkrijk;*

Erik van Halsema

De bovenstaande overweging is een uitwerking van een boek van de franciscaner pater Richard Rohr, *Falling Upward*